

garju, ki je «v romanu sledil (Cankarju)». Slabo se gódi župančiču, ker ve o njem samo, da se je najprej vdal dekadenci, nato pa se «vrnil k idealom lastne mladosti in napisal najlepše stihe za mladino in deco.» O župančiču pa bi se Brückner utegnil poučiti celo iz poljskih virov.

Brücknerju ni ostala neznana samo domača strokovna literatura, tudi zanesljivih informativnih pregledov (Narodna Enciklopedija), zlasti nemških ali čeških (Oesterreichische Rundschau 1905, III; Ottův Slovník naučný), ki bi jih bil bolje razumel, si ni ogledal. Če bi bil čital še kako drugo formulacijo, tudi ne bi bil izpustil n. pr. Tavčarja zato, ker v šolski knjigi ni poudarjen s krepkim tiskom.

Zanimiv in za Brücknerja značilen je zaključni odstavek, nekaka splošna ocena slovenske literature. Označuje jo: 1. prevladovanje lirike; 2. prevladovanje pisateljev-duhovnikov; 3. da objavljajo svoje spise že četrtošolci; 4. da v njej ne odloča talent, marveč nizki nivo in majhne zahteve; 5. da se počasi razvija kljub obilnemu številu pisateljev.

Delo je torej pogrešeno in krivično. Krivičen je tudi obseg, kajti ruski in poljski literaturi je posvečenih 50 odstotkov knjige (ne dvomim, da sta dobro orisani), slovenski pa samo 2 ½ odstotka. Glede na to, kar je zgoraj povedano, pa gotovo ne gre za namen, ampak za popolno neznanje. Tako predrzno, površno in nekritično ne bi pisal o poljski literaturi noben ljubljanski slavist.

2. Zgodovina slovenskega književnega jezika razodeva mnogo točnejšega pisca, čeprav tudi ni zadovoljiva.

Prvi odstavek, ki obravnava dobo do 16. stoletja, je za zgodovino književnega jezika odveč, ker se je književni jezik stvaril šele v tem stoletju in ker je že Brückner, čeprav netočno, omenil brižinske spomenike. Na splošno je dober odstavek, ki obravnava 16. stoletje, omeniti pa bi bilo treba še Krelja; saj mu gre večja zasluga kot Bohoriču. Pisec je nato takoj prešel na Kopitarja, namesto da bi omenil pisce iz 17. in 18. stoletja, zlasti Japlja. Napačno pripisuje Danjku iste zasluge kot Vodniku, Ravnikarju ali Metelku. — Ilirski pokret ni samo pustil hrvatskih vplivov v našem jeziku, važneje je, da je indirektno pomagal pri tvorbi književnega jezika za vse Slovence, tudi za koroške in štajerske. Vpliv stare cerkvene slovanščine in drugih slovanskih jezikov ni jasno označen. Nekaj besed bi zaslužili še pisatelji zadnjega pol stoletja, ki so nam ustalili književni jezik, in slovničarji, ki so ga kodificirali.

Glavno, kar je bilo treba pokazati (da je današnji književni jezik produkt najrazličnejših sestavin in da se takšen v narodu nikoli in nikjer ni govoril), se torej avtorju ni posrečilo v polni meri. Saj si sam le s tisto literaturo, ki jo navaja (Grafenauer, Kratka zgodovina, in Murko, Die Bedeutung der Reformation...), ni mogel priti na jasno. Bolje bi se poučil iz Ottovega Slovnika naučnega (Murko) in Narodne enciklopedije (Ramovš).

Oboje priča, kako potrebno je, da dobimo čimprej reprezentativno zgodovino svojega slovstva in jezika.

M i r k o R u p e l.

K R O N I K A

Mariborska drama. Zimska sezona: C a n k a r: Pohujšanje; M. P a g n o l: Velika abeceda (Monsieur Topaze); M. M a e t e r l i n c k: Stilmondski župan; K l a b u n d: Krog s kredo; G. Z a p o l s k a: Morala gospe Dulske; R. D o b o v i š e k: Radikalna kura (krstna predstava). Režija J. Kovič, pri predzadnji V. Skrbinšek. —

Mariborsko gledališče vrši uspešno vse svoje druge posebne naloge, le ne umetniško-tvorne v sodobnem pravcu. Napor in delo igralcev, zlasti režiserja J. Koviča sta ogromna, z umetniški posledki, žal, v nikakem razmerju. Injekcija z gostovanjem V. Podgorske in H. Nučiča kakor kafa poboljša večer, a bolnik ne ozdravi. Slovenska umetnost nima od našega gledališča nič. Je vse zastoj; ves pomp reklame in inspiriranih poročil ne prevpije lanske prognoze podpisanega, dasi celo grobih odzivov ni manjkalo. V tem trušču se je začelo s proslavo 10letnice, ki notranjih sadov ni rodila. hvalevredno pa osvežila v javnosti zanimanje za kulturno stvar. Celo skromna priložnostna knjižica prof. P. Strmška je ostala le pri zunanjih pojavih, statistikah igralcev itd., ne da bi poizkušala orisati duhovno rast mariborskega gledališča v slovensko kulturo. — V tem okviru smo videli *P o h u j š a n j e* kot prvo, podano v doslej neobičajnim pogonom in zanosom. J. Kovič je zadel stil farse le v konstruktivni sceneriji 3. dejanja, dočim je odrska slika sicer bila nerazumljiva. A že sam je v vlogi dacarja pokazal (zase prav dober) — realističen lik! Le V. Skrbinšek je bil v celoti strogo v slogu farse odličen tolmač Konkordata. E. Starčeva je bila samo lepa Jacinta, Grom pa le svetski Peter. Drugi so bili dobre realistične tvorbe (P. Kovič, E. Kraljeva) ali pa karikature, niso pa bili — cankarski. Dobri režijski domiselki so poživali igro, ki je na splošno cikala v karikaturu. — Pod to mero je že bil *Stilmondski župan*, režijsko neobdelan, brez poglobitve in duhovnega oblikovanja. Primer, kako so neke stvari le za odre prvega reda. E. Grom je našel svojo nalogo župana v patoznem kismetu, J. Kovič ni zajel tragedije Otona Hilmerja. Le P. Kovičev vrtnar, E. Kraljeve Bela in V. Skrbinškov von Rocha so reševali drobce pred popolno praznoto. — Zato pa se je E. Grom kot sodnik Ču-ču v *Krogu s kredo* rehabilitiral kot najboljši v tej stvari, ki je bila opremljena bogato, preobloženo. Dana je bila kakor otroške igre (Pepelka), brez rahlosti, prefinjenih srčnih globin, kakor se čuti iz čitanja knjige, pa je to vendar lirska stvar z neizmerno poezijo. E. Kraljeve glas je bil preoster, njeno tragedsko prednašanje prezrelo, preizkušeno za nežno nedolžnost Haitange. — *M o r a l a* ni prinesla ničesar. V. Skrbinšek je spreten režiser, ki je pokazal okus, umevanje in eleganco v igri. Stvar se je za naš rod že preživela. S. Dragutinovičeva je tudi predaleč v starih oblikah odra in zdi se, da se je izčrpala povsem; zato življenja več ne pričara. E. Starčeva se ne more unesti; Hanka je bila tako groba, da je jemala verjetnost Zbyszkovemu snubstvu. — V prav tako praznem teku estetičnega duhovičenja, v *M. Topazu*, smo videli vsaj čedno ustvaritev J. Koviča v osebi Topaza; prešibko je bil izražen prelom njegovega značaja. Brez hib tudi ni bila režija; pazi naj na okus, figure kot žurnalist in policaj ga žalijo. Preoduren, sicer v dobri obliki, je bil P. Kovič (kot Muche), ki se letos presenetljivo uspešno razvija v izrazitega karakternega igralca. — Najnižjo stopnjo pa je doseglo mariborsko gledališče v *R a d i k a l n i k u r i*; upravi se dovolj oster protest ne more izreči zopet to zlorabo gledališča. To je reč za pijanske pivnice in bedasta smejišča. Tuj šund je bolj skrben in ima vsaj neko mero; napram tej reči, ki se ji pravi burka, je naziv šund celo odlika. Sirovost, banalnost, ki po svoji mizeriji ne dosega literarnega obzorja dobe Marka Pohlina, je treba z vso ostrino odbiti. Brez komike J. Daneša in P. Koviča še smeha ne bi bilo. Študentovska publika pa si je v homerskem navdušenju izglasovala zrelostno izpričevalo.

To nerazveseljivo stanje mariborske drame je posledica nekritičnosti uprave, ki ji je kritika celo škodljivka (vidi Strmškovo knjižnico!); to stanje je še pogoršala smrt Berte Bukšekove, ki je dne 27. 10. 1929. zatisnila svoje od raz-

očaranja trudne oči. Ženi, ki je v svoji prvi dobi mariborske drame resnično ustvarila mnogo lepega, bodi v tej kroniki postavljen skromen spomin.

M. Šnuderl.

Nagrade Francoske Akademije za l. 1929. — Nagrado Jean-Reynaud je prejel odlični starinoslovec Stéphane Gsell, ki se je proslavil po številnih arheoloških spisih, osobito pa s «Staro zgodovino severne Afrike» v 8 snopičih. Monumentalno delo prihaja vprav za stoletnico francoske Alžirije. Gobertovo nagrado pa je visoki zbor prisodil R. P i n o n u za «Zgodovino francoske diplomacije», del velike Honotauxove «Histoire nationale de la France». Vneti potovalec je prehodil zanjo dosti sveta, zlasti pa križaril po Balkanu, kjer leži «vozel tolikerih sodobnih vprašanj». V sličnem duhu je pisal odlikovanec F. C. R o u x svojo knjigo «Trois ambassades». Kot poslanik v Londonu, Bernu in Berlinu razkriva zakulisne dogodke tik pred svetovnim požarom. Slikovit, dokumentiran spis za 2. polovico 16. stol. je dal na svetlo M a r i é j o l s svojo «Reine Margot». Zgodovino protestantstva v 16. stol. je nanizal Armand G a r n i e r okoli svojega Agrippa d'Aubigné. Velika nagrada za slovstvo je pripadla H. M a s s i s u, čigar naslovi za takšno priznanje so ostro pisane kritike «Jugements», čuvstvena «Vie d'Ernest Psichari» in sedaj filozofska «Défense de l'Occident», ki opozarja na istočno opasnost. Da preidem na roman. V prvi vrsti stoji André D e m a i s o n s samoniklo zbirko «Livre des bêtes qu'on appelle sauvages». Kot ubožen dvajsetletnik je pričel svoje pustolovščine po Senegal, opravljal toliko poklicev kot Gorkij ali Istrati, se korenito naučil mnogih zamorskih jezikov in na lovih opazoval zveri, ki jih mojstrski prikazuje. E. M a g n e je odnesel prix Broquette-Gonin za celo vrsto literarnih portretov iz 17. stoletja, ki so gradivo za njegovo velikopotezno «Histoire générale des mœurs au 17e siècle». Kritič, romancier, pesnik, La Fontaine-ov tekmelec Franc N o h a i n, čigar poslednja publikacija «Art de vivre» spada bolj med spominsko književnost, je dobil Néejevo ustanovo. Vitetova pa je šla plodovitemu znanstvenemu in mladinskemu piscu, Andreju L i c h t e n b e r g e r u. Prvič se je podelila nagrada E. Faguet, in sicer znamenitemu univerzitarcu A. D u p o u y j u. Gospa H. C e l a r i é je pod naslovom «Epopée marocaine» podala umotvor prvega reda, popisujoč junake ob Abd-el-Krimovi vstaji v Maroku... Nagrade za širjenje francoskega jezika so vnovič priznane usmiljenkam in misijonarjem. Eden njih, Aupiais, je v Dahomeyju osnoval obzornik «la Reconnaissance africaine», ki ga zdaj urejajo ter polnijo zgolj domačini, nabirajoč ustno literaturo med svojimi rojaki. Izmed inozemcev naj se omeni švedski diplomat, grof Ehrensvar, zaradi vzornih razprav o najboljših francoskih pisateljih in za uspele prevode sodobnih pesnikov. Ako pa se je jury zavzel za Moissenetovo «Prononciation du latin», ga je očitno bolj vodil konservativni nego znanstveni duh. Med pesniki naj se omeni Jean de La Ville de Mirmont (prix Davaine), ki je že 1914. padel na bojišču in mu je mati sedaj zbrala pesmi in povesti. Pred literarnim sodiščem so dosegli odobravanje med številnimi drugimi še J. D e l a m a i n («Pourquoi les oiseaux chantent»), Doutrepont in Abbé Calvet za literarnozgodovinske novosti, A. Viatte («Sources occultes du romantisme»), Pourrat («Spiritualité chrétienne»), gdčna De la Gorce za životopis Hugh'a Bensona, general Niessel za «Maîtrise de l'air». Da ne pozabim mladinske literature: gdčna L e n o t r e, hči znanega pripovednika, je odkopala čarobni «Trésor de Romilly», gospa Marguerite Reynier pa nam predstavlja «les Petits paysans d'autrefois».

A. D.

Urednikov «imprimatur» dne 26. januarja 1930.